

téglasort számoltunk. Így ez az eddigi legnagyobb megmaradt szegedi várfalrészlet, amelyről eddig tudomásunk van. Szerkezete a várt képet mutatta: az É-i várfal külső, vizesárok felőli É-i oldala az alap felé rézsűsen szélesedő volt, míg a belső, várudvar felőli oldala egyenesen lett kialakítva. A falat kívülről övező, árvíz utáni feltöltés alatt a várárok betöltését nem értük el. Sikertelenül két, a várfallal egy időben épült keskeny nyílást megfigyelni a várfalon, amelyek egymástól 120 cm-re helyezkedtek el. A külső oldal felé 15 cm-t lejtő, 20 cm széles és 15 cm magas nyílások szerepe kérdéses. Az É-i várfal falazási technikája nem tért el a korábban megfigyelttől: a fal mindkét szélén ún. futó-kötő sort építettek, amely közé töredékes téglákból, kötési rend nélkül rakták a falat. A kutatás nyomán az É-i kerítőfal mellett sikerült még két további várfal maradványát is megtalálni. Mindkettő a várudvar felőli oldalon került elő. A szelvény K-i oldalához közeli vastag, 2,4 m széles fal a jelek alapján egész téglákból épült, és a vár K-i falával azonosítható falmaradvány. Egy másik, ettől Ny-ra talált, szintén egész téglákból épült falrészlet feltehetően a barokk kori kazamatásor maradványa.

A feltárás eredményeképpen bebizonyosodott, hogy az 1880–1881-ben lebontott középkori téglavár falait a Stefánia park partfal melletti szakaszán nem rombolták le az alapokig, hanem azt 3–4 m magasságban meghagyták. A feltárás fontos eredménye, hogy közel 2 m-rel sikerült pontosítani a középkori várfal helyét a barokk kori felmérések adataihoz képest. A várfalból, valamint a két másik várfalszakaszból vett habarcsmintákból várható koradatok és a felmérések további elemzése reményeink szerint jelentősen bővíthetik majd a vár építéstörténetének ma még kevésbé ismert részleteit.

A feltárás 2. ütemét jelentő szelvénynyitásra a Móra Ferenc Múzeum előtti Móra parkban, a múzeumi parkoló partfal melletti területén, a partfaltól mindösszesen 3 m-re, Ny-ra került sor. Az új területen folytatott feltárási munkák 2012. szeptember 13-án kezdődtek és október 19-én értek véget. A feltárás 37 napja során egy 3×6 m-es szelvényben zajlottak a feltáró munkálatok. A szelvény sarokpontjainak helyét a barokk kori várfelmérések adatai alapján tüztük ki a parkoló bejárata, egy védett hársfa, továbbá egy nagyfeszültségű vezeték által behatárolt szűk területen. Az aszfaltréteg feltörése és elszállítása után a szelvényt érintő áramvezeték miatt már trapézalakban mélyítettük tovább a kutatóárkot. A múzeum épülete előtt, 46–50 cm mélyen a múlt században létesült halpiac járószintjét találtuk meg, amelynek felültén, a partfalra merőlegesen, szerek vágta keréknyomokat sikerült megfigyelni. Tovább mélyülve, 87–96 cm mélyen újabb, de már a Tiszával párhuzamosan futó, markáns szekérnyomokat rejtő járószintet sikerült észlelni. Utóbbi a korabeli árvízvédelmi töltés tetején haladó járművek mozgásával lehetett kapcsolatban. Ezt követően egy vastag, kevert, alapvetően löszös feltöltés következett 3 m mélységig. Itt 3 m mélyen végül előkerült a középkori vár ÉNy–DK-i irányú D-i falának maradványa. Megjelenését a várt vastag bontási törmelék helyett, vékony habarcsos réteg, valamint egy összedobált téglákból álló halom jelezte a szelvény D-i sarkában. Ez a jól követhető bontási szint a vár külső oldalán mélyebben, a várfal belső oldalán sekélyebben jelentkezett.

A vár udvarának területén, a fallal párhuzamosan ismét szekér- és azt húzó lovak patanyomai kerültek elő. Minden bizonynyal a várat bontók szekereinek egykori nyomait találtuk meg itt. A kibontott várfal paramétereire jellemző, hogy szélessége a szelvényben 2,4 m volt. A külső oldalán megfigyelt, lefelé

rézsűsen szélesedő téglalapozása 25 cm szélességben jelentkezett. Az elbontott várfal 1,3 m magasán meghagyott álló fala alapvetően téglából épült, bár az alapozáshoz közeli külső oldalán nagyobb faragott kődarabot is beillesztettek a korabeli építőmesterek. A fal szerkezetére jellemző volt, hogy mind a belső mind a külső oldala egyenes falú volt. Külső szélét lépcsűsösen visszabontották. A falazat tégláit a fal külső síkján soronként azonos módon, hol szélesebb, hol laposabb oldalával rakták a falba, majd a két szabályosan rakott külső sor közé törött téglák kerültek habarcságyban. A habarcs gyengébb minőségű volt, mint azt az 1. ütem szelvényben előkerült É-i fal esetében tapasztaltuk.

A szelvényekben előkerült, döntően kerámiából álló leletanyag jelentős része, az első vizsgálatok alapján, az 1879-es árvíz utáni feltöltés korából, azaz a 1800-as évek második feléből származik. Ezek mellett azonban számos középkori töredéket is találtunk, különösen a várfal alapozási szintjéhez közeli rétegből. A feldolgozásra váró leletek között érdekességnek számít egy pipához használt, juhcsontból díszesen faragott, mentes végű szipka, valamint egy német nyelvű felirattal ellátott tájoló fedlapja.

A leletanyag a szegedi Móra Ferenc Múzeumba került, ahol megkezdődött annak restaurálása.

Munkatársak: Pópity Dániel szakmai munkatárs, valamint Molnár Csilla, Gera Róbert, Takács Gábor, Nagy Norbert és Pópity Richárd ásatási technikusok.

FOGAS OTTÓ

215. Szeged-Szőreg, Templom-domb (KÖH 91047, 48332)

Csongrád megye) B, Kk

2012. június 3-án a Móra Ferenc Múzeum a Szeged 156. lelőhelyen, a szőregi Templom-dombon, a templom épületének felújításához kapcsolódó földmunka során régészeti megfigyelést végeztek.

A katolikus templom falainak tövében három ponton végeztek földkitermelést, hogy megállapítsák az alapfalak mélységét. Ehhez három gödröt ástak: egyet a sekrestye D-i falánál, egyet a szentély Ny-i oldalánál, egyet pedig a hajó ÉK-i részén. A gödrök egységesen 0,8 m szélességűek és 1,2 m hosszúságúak voltak. A sekrestyénél 0,4 m, a szentélynél 1,5 m, míg a hajónál 1,7 m mélységben találták meg a téglalapozás alját. A kitermelt föld rétegtöredje: 5–25 cm vastagságú modern kori építési törmeléktréteg; 30–60 cm vastagságú, építési törmelékben gazdag csernozjom talaj; ez alatt egységes, de egyre világosodó és finomodó löszös homok alapkőzet. Továbbá két kis átmérőjű talajmechanikai fúrást is végeztek (egyet a szentély, egyet pedig a hajó mellett), ezek a fentiekkel hasonló rétegtöredést mutattak.

A bontási munka során a hajó és a szentély melletti gödrökből egy-egy késő középkori cserépedény-töredék került elő másodlagos helyzetből. A templom halmán, elsősorban a D-i és K-i oldal felszínén nagyszámú késő középkori és szőrványosan bronzkori edénytöredéket lehetett megfigyelni. A 18–19. századi kéziratok térképek alapján a halom feltehetően egy természetes magaslat, mely az őskorban további antropogén felhordást kapott.

BEDE ÁDÁM